

ODE DEDICATED TO IBRAKHIM SULTAN KARAGANI

Djuraev Djaloliddin Alimdjanovich

Doctor of Philology, Leading Researcher at the Institute of Oriental Studies named after Abu Raykhan Beruni of the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan

SUMMARY

The article is devoted to the ode written by well-known representative of the Turkic literature Khafiz Khorezmi in connection with the death of Ibrahim Sultan, the representative of Timurids dynasty, patron of literature and art, who for 20 years had ruled in the empire in Fors region. The text of the ode was found by Professor Khamid Suleymanov at the Museum of Salarzhang in the Hyderabad Indian city. The full text of the ode is attached for the first time. Ibrakhim Sultan ibn Shakhrukh ibn Temur Karagani (1394-1435) occupied a special place in Amir Temur's dynasty. According to the sources, Sahibkiran seriously engaged in upbringing and education of his heirs including Ibrakhim Sultan, he paid special attention to the acquisition of knowledge in the field of literature, art, military spheres, public affairs, he allowed them to participate in various activities such as military activities, receptions of ambassadors and ceremonials of state values¹. Mirhond², Fasikh Khavofi³ and Abdurazzak Samarkandi⁴ also wrote about that later, during the reign of his father Shakhrukh, he was also the immediate participant in the above mentioned activities.

According to the testimony of Davlatshah Samarkandi, Shakhrukh Mirzo kept the scientists in the palace, paid particular attention to the education of children and he took them in his military campaigns⁵.

Ibrakhim Sultan Shakhrukh, like Amir Temur, knew the literature, art and music well; he supported the representatives of this sphere. Correspondence between Ulugbek, Ibrakhim Sultan and Baysungur Mirzo brothers on works of literature and art reached us⁶. Particularly, Davlatshokh Samarkandi in "Tazkirai Shuaro" referred to letters written by well-known music connoisseur of his time Khoja Yusuf at the request of the friend of Baysungur Mirzo prince. The

¹ Ruy Gonzalez de Clavikho. Diary of a journey to Samarkand to the court of Timur (1403-1406). - Moscow: Science, 1990. - P.108, Akhmedov B., Ulugbek and political life of Maverraunnakhr. XV century. - P.13.

² Mirkhond. Ravzat uz-Saffo. Manuscripts of the State Museum of Literature named after Alisher Navoi, Academy of Sciences of Uzbekistan. Printed book number 2.

³ Fasikh Akhmad ibn Jalal al-Din al-Khavofi. Mudzhmali Fasihi. -T. Fan, 1980., P.149.

⁴ Abdurazzok Samarkandi. Matlai sadayn va mazhmai bahrayn. -T. Fan, 1969. - P.466.

⁵ Davlatshokh Samarkandi. Tazkirai Shuaro. The State Museum of Literature named after Alisher Navoi, Academy of Sciences of Uzbekistnan. Manuscript number 104. Sheet 170b.; A.E.Krymsky noted that in the era of Timurids it was a tradition to gather in the retinue of the rulers of creative people and promote their creativity. See Krymsky, AE "Nizami and his contemporaries". - Baku: Elm, 1981. - P.485.

⁶ O.Akimushkin noted the insufficient degree of studies of the correspondence between Ulugbek, Ibrakhim Sultan and Baysungur Mirzo on literature and art. See: O.Akimushkin. Baysungur Mirzo - patron of arts, politician and soldier // Amir Temur: "Appreciation of the individual by contemporaries and importance of activity for independence of Uzbekistan". - Tashkent, 1997. - P.143-146.

author of this work notes that there are many of such information of Ibrakhim Sultan and Mirzo Ulugbek⁷.

In addition, the prince himself had poetic talent and wrote many works⁸.

More than twenty years the young and brave child of Timurids Empire had ruled in Forse region. It is known that "Madrasai dor us-Safo", "Dor-ul-eytomy" (a home for orphans, the house of mercy), and the garden were built in Shiraz during this period⁹. With his direct participation and in accordance with his recommendations the work of Sharafiddin Ali Yazdi "Zafarname" have been written, which laid the foundation for the tradition of elucidation of Timurids history with a magnificent solemnity, and in an art form¹⁰.

Ibrakhim Sultan reached perfection in calligraphy; he was a worthy place among the best calligraphers who have used the "suls" method of writing. He learned this art from Muhammad Shirazi after arriving in Fors region¹¹. A few copies of Koran copied by Ibrakhim Sultan are currently stored in the collection of manuscripts of Iran. In particular Gulchin Maoni notes that in the library Ostoni Kudsi Rizavi there is a copy of Koran, rewritten by Ibrakhim Sultan in "suls" in 1423, but only 16 leaflets survived¹². The same author writes that one copy of Koran changing its serial number and rewritten by the prince in "Raykhoni" style is stored in this fund¹³.

The third, rewritten by Ibrakhim Sultan copy of Koran, was kept in the "Kuron darvozasi" in Shiraz until 1937, and then it was transferred to the Pors museum. This copy consists of two volumes, and it is known as "Kuroi haftdakh man". The history of the hanging over this manuscript to the "Kuron darvozasi" associated with the ruling of Izzuddavla Daylami from Zend dynasty. First Izzuddavla ordered to build the gate in Shiraz and provided a place for Koran in the gate. Subsequently, this gate was rebuilt by Karimkhon Zend; the extra room was built on the top in which two-volume Koran rewrite by Ibrakhim Sultan was stored.

The gate was destroyed several times by earthquakes and was rebuilt by Muhammad Zangikhon Nuri during the reign of Kozhors. There is a tradition among the population that during the leaving from the city in the beginning of the month with good intentions they

⁷ Davlatshokh Samarkandi. Tazkirai Shuaro. The State Museum of Literature named after Alisher Navoi, Academy of Sciences of Uzbekistan. Manuscript number 104. Sheet 171b; information about the description of events related to Ibrakhim Sultan and Yusuf Hoja analyzed by A.Kayumov. See: A.Kayumov. Literary environment of Andijan in Babur's era. Hoja Yusuf Andijani. - T.: CPS Mumtoz suz (Classical word), 2008. -P.46.

⁸ See Mahdi Bayeniy. Mazhmuai munshaot//rohnamoii kitob. Shumorai 4. 1340g. s / w.

⁹ Kozy Akhmad Kumiy. Guliston hunar. Ba kushashi Akhmed Sahiliy Honsory. Tehran. 1352 s / w. p.30. The author is the same: Khulosahoi litavorih. Ba kushashi Ekhsan Ashrofy Tehran. 1363g. s / w., Mir Sayyid Sharif Rokim. Tarikhi Rokimy. Foundation of the Institute of Oriental Studies named after Abu Raykhan Beruni Uzbekistan Academy of Sciences. Manuscript number 2731/1. s.38b-39a.

¹⁰ See: Eshonqulova Surayyo Isomiddinovna. The interpretation of historical images in the poetry of Nadira. Dissertation for the degree of Candidate of Philology. - Tashkent, 2011. , P.20, begun in "Zafarname" such form of description of the history of the people of the East was kept until the XX century. See: above mentioned author and source. - P.12-13.

¹¹ See: Kozy Akhmad Kumiy. Gulistoni khunar. Ba kushashi Akhmad Sahiliy Khonsoriy. Tehran. 1352 s / w. p.30.

¹² Gulchin Maoniy. Rohnamoi ganzhinai Kuron. Mashhad. 1348. P.137.

¹³ The same author. p. 138.

spiritually cleanse by passing through "Kuron darvozasi," even though Koran is kept in Pors museum now¹⁴.

Besides, there are unconfirmed facts that another copy of Koran rewritten by the prince kept in the Metropolitan Museum of Art.

With the support of Ibrakhim Sultan unique copies of the best examples of Turkic and Persian literature were written and made. It is known that he held literary events regularly as the governor and creative person. It was written by Sharafiddin Ali Yazdi in his work "Zafarname"¹⁵, "Hulali mutarraz dar fanni muammo va lugaz"¹⁶, "Muntakhabi khulal"¹⁷ and Ismat Bukhari in his kasids¹⁸.

Ibrakhim Sultan had a short life, but as the ruler of Fors he conciliated high respect among the representatives of science, literature and art¹⁹. Therefore, his death was regarded as a great sorrow and great loss. The odes were written in his memory. One of the odes was written by Hafiz Khorezmi, a big representative of the Turkish literature, he lived in the palace of the ruler and engaged in literary activity.

It is known that the manuscript of divan Hafiz Khorezmi was discovered in 1975 by Professor Hamid Suleymanov in oriental manuscripts fund in the collection of Salarzhang museum of Hyderabad Indian city. Collection of works of the poet include: 9 qasids, 2 tarkibbandas (one of them - an ode), 3 tarzhibandas, 1 muhammas, 1052 gazells, 2 mustazodas, 31 kitays, 12 rubais. In 1980 some of these works were under selective scientific studying, such as: 134 gazelles, 6 rubais, 12 kits, 1 qasida, 1 tarzhiband, 1 muhammas, 2 mustazoda²⁰.

Two volumes of the works of the poet were published later. In this edition the poems in the genre of gazels, muhammas, mustazod, tarkibband, tarzhiband, kita and rubai are included²¹. Kh.Suleymanov²² and M.Suleymanov²³ wrote about the individual features of the text referred to the ode, about the life of the poet, the importance of determining the date of the divan, the

¹⁴ <http://fa.Wikipedia.org>

¹⁵ Sharafiddin Ali Yazdy. Zafarname. - T. Fan - p.1240.

¹⁶ Sharafiddin Ali Yazdy. Zafarname. Khulali mutarraz dar fanni

Muammo va lugaz. Foundation of the Institute of Oriental Studies named after Abu Raykhan Beruni Uzbekistan Academy of Sciences. Manuscript number 8311. p.2a-8a.

¹⁷ Sharafiddin Ali Yazdy. Muntakhabi khulal. Turkey, Sulaimoni library. Ayasofiya foundation, manuscript number 3846. p. 5a-6b.

¹⁸ Ismat Bukhariy kasidalari. Foundation of the Institute of Oriental Studies named after Abu Reykhan Beruni, Uzbekistan Academy of Sciences. Manuscript number 1435. p.63a-115b.

¹⁹ Mir Sayyid Sharif Rokim. Tarikhi Rokimy. Foundation of the Institute of Oriental Studies named after Abu Raykhan Beruni, Uzbekistan Academy of Sciences. Manuscript number 2731 / I. p.38b-39a.

²⁰ See: Khofiz Khorazmiy sheryatidan. - T.: Central Publishing Committee of the Communist Party of Uzbekistan, 1980. p.117.

²¹ Khofiz Khorazmiy. Devon. Book I. - T.: Central Publishing Committee of the Communist Party of Uzbekistan, 1981. p.302.; Khofiz Khorazmiy. Devon. Book II. - T.: Publishing House of the Central Committee of Communist Party of Uzbekistan, 1981. p.297.

²² Suleymanov Kh. Khofiz Khorazmiy / Khofiz Khorazmiy. Devon. Book I. - T.: Publisher of the Central Committee of Communist Party of Uzbekistan, 1981. p.3-15.

²³ Suleymanov M.B. Khafiz Khorezmi and the development of the Uzbek lyric poetry: Thesis for the degree of Candidate of Philology. - Tashkent, 1996. - P.160.

importance of determining the era to create the most ancient odes known in the history of classical literature. In above-mentioned two publications and research some conclusions about the ode were given, but they have not published completely to the present time. The ode consists of nine chapters, and as it was noted, it is written in “tarkibband” form. The author tried to show for the readers as clearly as possible all the qualities of Ibrakhim Sultan, described in the above-mentioned historical and literary sources. In particular, it refers to the victory achieved under his leadership, heroism, generosity, fair policy, support of science, art and literature. It was also described that the all people grieved about him, and all were informed that his son, Mirza Abdullakh would take Sultan Ibrakhim’s place. Khafiz Khorezmi expressed the idea that Mirza Abdullakh, like his father, would leave a blessed memory. The ode ends with the author's prayer - requests for calming the soul of Ibrakhim Sultan in heaven, a long life for Mirzo Abdullakh and the prosperity of the empire. We give the full text of the ode further.

In preparing the text of the ode for the publication it was used the copy of the manuscript of divan Hafiz Khorezmi number 4298 from the Found of Salorazhang Museum of Hyderabad Indian city. The ode is on the pages 27a-30b of divan.

مرثیه

-I-

بو وفاسیز فانی عالم دا بقانی ایزدامانگ
درد جانغا ایمدی دین سونگرا دوانی ایزدامانگ

بارچا یارو دوست دین بیگانه بولماق بار ایمیش
کوروب اوشبو حال نی سیز آشنانی ایزدامانگ

کیچه سی عالم نی تیره قیلدی هجران کیچه سی
بو قارانغو کیچه دا نور ضیانی ایزدامانگ

خالی بولمادی کدورت دین چون آی و کون یوزی
بس مونومگ تاک دنی دا ذوق و صفانی ایزدامانگ

سفله و دون پرور ایرور اوشبو روزگاز
سفله و دون پرور ایلکی دین فیض عطانی ایزدامانگ

گلشن جنت بکین چون باغ جان ایرور
ترک ایتیب گلشن نی باغ دلکشانی ایزدامانگ

گلستان و بوستان بلبل لاری قیلماس نوا
گلستان کازمانگ تقی برگ و نوانی ایزدامانگ

ترک قیلماق لیق کراک چون عاقیبت تاج و لوا
حق یولینی ایزدانگیز تاج لوانی ایزدامانگ

فارس ملکی نینگ شهی اول فارس میدان دین

باردی ایرسا اندین اوزگا پادشانی ایزدامانگ

فتح نصرت لیغ اول ابراهیم سلطان قانداور
کیم فراقی زخمی دین جالی جگرلار قانداور

-II-

قره العین شهنشه شاهرخ خاقان قنی
مالک ملک سلیمان صاحب فرمان قنی

بیشه ینگلیغ بار لشکر شاه عالم غا ولی
اول توقوش کویندا شیر بیشه میدان قنی

سانی یوق بولدوز مینگیز شهزاده لار نینگ باری بار
نوربخش ایتکان جهانغا اول مه تابان قنی

ظلمت ایچرا توپراق ینگلی قالدی عالمی
اوشبو ظلمت نینگ ایچیندا چشمه حیوان قنی

خلق عالم غا بغیشلاغان ضیا و ضوق لار
آفتاب ملک و دولت سایه یزدان قنی

چتر ایلا ایوان دا بار ایردی بسی نور ضیا
ایمدی اول نور ضیالیغ چتر ایلا ایوان قنی

درد هجران اورتادی مجمع عالم جانینی
ای حکیم ایلاغیل بو درد جانلارا درمان قنی

بوستان غا رونقی بیرگان اوشول سرو روان
بولدی غایب کوزدین ایمدی رونق بوستان قنی

گلستان نینگ گل لاری باریسی قان یاش ایغلابور
گلستان نینگ زینتی یوزی گل خندان قنی

باردی و قالدی گلستان بیرلا باغ یادگار
سوخته جانلاردا بولدی درد و داغی یادگار

-III-

تیره بولدوق توشگالی اول ماه منظر دین جدا
تیغ بیرلا عالم آغان مهر انوردین جدا

فتح نصرت ایمدی دین سونگ کیمگا کورگوزگای یز
چونگه توشدی ناگهان شاه مظفردین جدا

بخت و دولت کیمگا قول قابغای و قول لبق ایلاگای
تخت ازرا اول سزای تاج قیصر دین جدا

یای سحینگنی طوغ و برگا جال اوزونگنی ای علم
چون توشوبدورسن سپه سالار لشکردین جدا

طول لاغان اط لاری کیچم لار کیسب کیم چیقدی لار
بولدی اول دم دا قیامت روز محشر دین جدا

بارچاغا ایرور محقق نسخ بولدی خط ثلث
قالدی توقعیندا ریحان خامه گستر دین جدا

قیلما نقاش و مذحبه لوحه دا دیباچه لار
بو هنر لار قدرینی بیلگان هنرورندین جدا

بولدی غمخانه اوش ایمدی بارچاغا بیت الفرح
اول فرح سرمایه سی روح منصور دین جدا

درد هجراندین یوراک لار قان بولوب کوز یولیدین
کیلیدی یوز رنگین قیلورغا اول دلاوردیم جدا

ای مسلمانلار بو درد هجرگانی چاره بار
آه سوزان برلا یغلاماقدین اوزگا زار زار

-IV-

آه کیم توشدی یراق اول جان بیکن سلطانیمیز
ملک معنی تختی اوزه خسرو خاقانیمیز

کوز یروقی جان تیلایکی اول صفالی جان و دل
باردی ایرسا بولدی مجرخ اوشبو خسته جانیمیز

اورتاگای ایردی بو آه اوتی فلک نینگ شمعی
دم بدم سو سچماسا بو دیده گریانیمیز

سایه لطف و عنایت کیم دین اوسونغای کیشی
چون غایب بولدی کوز دین سایه یزدانیمیز

سانسبز احسان قیلغوچی اول معدن لطف و کرم
شاهیمیز دین ازریلب میز قیدا بولغای سانیمیز

خوش ایدی اول حال کیم بیز درد سوزدین سوزلاساک
لطف ایتیب ایتور ایدی بیز درد دلار درمان نی میز

اوتغا یتساق دفتر و دیوان نی ایماس دور عجب
چون ایاسیز قالدی ابتر دفتر و دیوانیمیز

خار حسرت سنچلیب کیتمس کونگول دین بیر نفس

تا نظر دین بولدی غایب اول گل خندانیمیز

درد هجرانی انینگ تاک قیلدی بیزلارنی ضعیف
آه چکماکا تقی یوق دور بو دم انگا امکانیمیز

باریمیز بنده ایدوک اورتادا اوزی شاه ایدی
حال خوش ایردی برچا حالی دین آگاه ایدی

-V-

کیچدی ایرسا گلستان سلطنت دین اول جوان
بولدی خارستان بیکیین بارچا کوزیگا بو جهان

یاز فصلیدا گلستان گل لار سولماس ایدی
اوشبو فصل ایچرا نی یاندین بولدی بو گل گا خزان

قوی بیلا بوری انینگ دوریندا قرداش ایردی لار
چون انینگ عدلی ایدی صحرائشین لارگا شبان

عدل بیرلا خلق عالم پاسینی توتماق اوچون
صورت ایلا شاه ایردی و معنی بیرلا پاسبان

ایمدی دین سونگ خلق تابغای مو امان لبق نعمتین
عدل ایلا شیرازنی قیلیمیش ایدی دار الامان

استلادی دارالعدالت بیرگالی عدل ایله داد
چون ایدی مظلوم لار حقیغا شاه مهربان

شادمان امید دیداری بیلان ایردیم ولی
درد غم بولدی نصیب و بولمادیم مین شادمان

آه آتش بار ایلیندین سینه نینگ ایچرا جگر
اوتغا توشگان اول کباکی دورکه بولسا خون چکان

کیلنوروب دور اوشبو شهزاده فراقی کوز کورا
مهد عالی غا قیامت نینگ تانگیدین یوز نشان

تیغ هجران بیلا خسته جگر لار پاره دور
رحم ایلاب ایتونگیز بو دردگا نی چاره دور

-VI-

کوچدی ایرسا دنیادین اول ماه منظر خوش خوال
بار بولسون آفتاب ملک و تاپماسون زوال

خسور صاحب قران سلطان اعظم شاهرخ
کیم اوش آنینگ ذاتی ایرور فیض فضل ذوالجلال

بخت برلا تخت اوزرا بولسون اول کشورستان
تاپدی اندین ملک و ملت چون بسی حسن و جمال

اول شهنشاهی کیم ایشیکینی یاصطانماق بیلا
کیچه کوندوز ماه و خورشید ایلادی کسب کمال

آستان عزتی نینگ توپراقیغا یتمادی
نیچا کیم بیل بیکی یوکوروب بیلدی جاسوس خیال

شرع یولیداه الف تاک راست رو بولماقینا
دال قدین قیلماقی ایرور نماز ایتکاندا دال

اول درخت سلطنت غا میوه بار ایرور ایردی بسی
یوق ایدی مونداغ جوان کیم تاپسا حد اعتدال

نی عجب گر بار غم بیرلا کیلسا شاه کیم
ماه تابان بولدی بو ماتم غمی بیرلا هلال

کسدی عالی سرونی تیغ اجل ناگه ولی
تینگری کیم باردور مقامین ساقلاغان تاره نهال

ای یرتغان یلغوزاق بو یاش بوتاق نینگ دولتین
ایلاگیل دایم زیاده عزت و هم حرمتین

-VII -

ای بهادرلار انینگ انعام عامین یاد ایتینگ
نور بیرگان مهرگا ماه تمامین یاد ایتینگ

صبح دولت تاک آنینگ انوار یوزین ساغینیب
عیش و عشرت بیرلا کیچگان صبح و شامین یاد ایتینگ

کهرباتاک گرچه سار غاردی یوزونگیز هجری دین
سیز مدام اول جرعه یاقوت فامین یاد ایتینگ

کام جان نی زهر هجران تلخ توتغان آره دا
شکرین الفاظ ایلا شیرین کلامین یاد ایتینگ

گلستان و چیمگان اراسیندا گشت ایلاسانگیز
کبک یا طاوس تاک خرم خرامین یاد ایتینگ

روزی قیلغان حق اوزیگا زوضه دارالسلام
خسته و مسکین لارا قیلغان سلامین یاد ایتینگ

چون ایرور شهزاده عبدالله اوزیندین یادگار

تاپماسانکیز اوزینی قایم مقامین یاد ایتینگ

اشنوغی شهزاده و شه لارنی اتارغان ارا
عادل ابراهیم سلطان نینگ نامین یاد ایتینگ

تیمانگیز اسکندر و قیصر بیلا دارا سوزین
بو متین دا کیچگان او شه احتشامین یاد ایتینگ

کله اوغان گنبد افلاک و یولدوزلار بیلان
لشکر خیل و حشم تورلو خیامین یاد ایتینگ

صف هجا ایچرا تیغ آبدارینی چاکیب
جمله دشمن لاردین آغان انتقامین یاد ایتینگ

یاد ایتینگ لطف و کرم نینگ کانی اول شهزاده نی
پادشاه عالم ایرکان بارچادین آزاده نی

-VIII -

بنده لاردین چون جدا توشدی ایسا اول پادشاه
دود آه ایلا فلک نینگ خیمه سین ایلانگ سیاه

قیدا بولغای حالی اول شهزاده عالی جناب
کیم چیکاردی روی و رایدین خجالت مهر و ماه

اسری شرمنده بولور ایردی بو خیرگاه فلک
طوی ایلاب تیکسا ایردی گاه گاهی بارگاه

قانی اول سلطان خوش رفتار شیرین کار تیب
قان یاش ایچرا مردم دین قیلور مردم شناه

شهزاده حسرت و درد فراقیدین بو کون
پیر بولمای بس الف قدلغ جوان بولدی دوتاه

ارقا گر سینسا بار غم دین ایمدی نی عجب
چون کوزومیزگا کورونماس بولدی اول پشت پناه

یوق تورور لشکر باشارغان باش بو دم نی فایده
گرچه باردور یوز تومان مینگ لشکر و خیل و سپاه

رزمگاه و بزمگاه آنینگ بیلان گلزار ایدی
ایمدی خارستان بولوب دور رزمگاه و بزمگاه

بیلماوک ایردی انینگ تیغوندا بولوب قدرینی
عدد تقصیرات اوچون ایمدی بولالیم خاک راه

کیم دین ایمدی اومسونالیم سایه رحمت نی بیز
خسته لاردین چون یراق توشدی اوشول ظل اله

دایما توشگای اوزی نینگ اوزرا رحمت سایه سی
انیا و اولیانینگ بولغای اول همسایه سی

-IX-

یا الهی لطف خاصینگ نی اوزینگ یاز قیل
جنت فردوس ایچیندا اورنینی گلزار قیل

گلستان و جویبار ایچرا چون اوگرانگان ایدی
منزلین جنات عدن تهتالانهار قیل

آتش هجران بیلا توتمای اوش آنی تشنه لب
حوض کوثر دین شراب و ساقی سین ابرار قیل

یخشی لارنی یخشی کوروب اسری خوش اسرار ایدی
سین آنی یخشی اسراب محرم اسرار قیل

بحر وحدت ایچرا کی گوهر لارینگدین ای کریم
روح پاکیغا اوزی نینگ دم بدم ایثار قیل

خسته و مسکین لارا غمخوار ایردی دایما
ایمدی انلار نینگ دعاسین مونس و غمخوار قیل

روضه رضوان قیلیب دایم اوش انینگ قبرینی
حور عین نی لطف اییب اوزیغا یار غار قیل

نی طریقه موند کیم سرور تقی سالار ایدی
یوز اوش آنجا اندا اوزین سرور و سالار قیل

یاش بوتاقینغا اوش انینگ یاش لار سانچا یاش
روزی ایلاب دولت و عزت دا برخوردار قیل

مستجاب ایلاب حافظ نینگ دعاسین ای کریم
رحمتنگدین بیر اولوش سین سن چو رحمان و رحیم

MARSIYA

Bu vafāsiz fāniy ālamda baqāni ĩzdamaņ,
Dardi jānimġa emdidan soņra davāni ĩzdamaņ.

Barĉa yāru dostdan begāna bolmāq bar emiš,
Korub ušbu hāl̄ni siz āšnāni ĩzdamaņ.

Kečäsi ālamni tiyra qıldı hijrān kečäsi,
Bu qaranğu kečäda nuri ziyāni izdamaņ.

Xāli bolmadı kuduratdin čun ayu kün yüzi,
Bas, münințäk dunyāda zavqu safāni izdamaņ.

Siflayu dunparvar erür ušbudur rozgār,
Siflayu dun ikkidin fayzi atāni izdamaņ.

Gulšani jannat bikin čun bağ-bağı jān erür,
Tark etib gulšanni bağı dilkušāni izdamaņ.

Gulistānu bostān bulbullāri qilmas navā,
Gulistān kezmək, taqı bargu navāni izdamaņ.

Tark qilmāq keräk čun āqibat tāju livā,
Haq yolini izdaņiz, tāju livāni izdamaņ.

Fārs mulkiniņ šāhi ul fārsi maydānin,
Bari ersā āndin özgä pādšāni izdamaņ.

Fathu nusratliğ ul Ibrāhim Sultān qandadur?
Qıl firāqı zaxmidin hāli jigārlār qandadur.

Qurratil ayni šahanšāh Šāhruh xaqañ qanı?
Malik ul-mulk Sulaymān sāhibi farmāñ qanı?

Bešā yañliğ bar laškar māhi ālamğa vale,
Ul tuquš köyindä šer bešai maydāñ qanı?

Sani yoq yulduz meñiz šahzādalarınñ bari bar,
Nurbaxš etgāñ jahānğa ul māhi tābāñ qanı?

Zulmat icrā tiyra tupraq yañliğ qaldı ālame,
Ušbu zulmatniñ icindä čašmai hayvāñ qanı?

Xalqı ālamğa bağıšlağan safāyu zavqlar,
Āftābi mulku davlat sāyai Yazdāñ qanı?

Čatr ilä ayvānda bar erdi base nuru safā,
Emdi ul nuru safāliğ čatar ila ayvāñ qanı?

Dardi hijrat ortadi majmu'i ālam jānini,
Ey hakim, aylağil bu dardi jānlarğa darmān qanı?

Bostānğa ravnaqiy bolgān oşul sarvi ravān,
Boldi ğāyib közdin, emdi ravnaqi bostān qanı?

Gulistānniñ gullari barisi qan yş yığlagan,
Gulistānniñ ziynati yüzi guli xandān qanı?

Bardiyu qaldı gulistān bargi bağı yādgār,
Sāxta jānlarda boldi dardu dāği yādgār.

Tiyra bolduq tüşgāli ul māhi manzandin judā,
Tiğ birla alam ālğan māhi anvardin judā.

Fathu nusrat emdidin soñ kimgä körgüzgäy yüzin,
Čunki tüşdi nāgahān šāhi manzandin judā.

Baxtu davlat kimgä yol qanğay qulluq aylagay,
Taxt üzrā ul sazāyi tāji qaysardin judā.

Yoy saçıñni tuğu ergä tal öziñni, ey kim,
Čun tüşübdürsün sipāhsālari laškardin judā.

Tullağan atları kiçimlār kelib kim haqidalar,
Boldi ul damda qiyāmat rozi mahşardin judā.

Barčağa erür muhiq nasx boldi xati suls,
Qaldı tavqindan rayhān xāmagustardin judā.

Qılma naqqāşu muzahhib lavhida debāçalār,
Bu hunarlar qadrini bilgan hunarvardin judā.

Boldi ğamxāna oş emdi barčağa baytul farah,
Ul farah sarmāyası ruhi mansurdin judā.

Dardi hijrāndin yürāklār qan bolub köz yolidin,
Keldi yüz rangin qılurğa ul dilāvardin judā.

Ey musulmānlar, bu dardi hijrānğa ne čāra bar,
Āhi sozān birlā yığlama, qadın özgä zār-zār.

Ahkim, tüşdi yıraq ul jān bikin sultānimiz,

Mulki ma'nā taxti üzrā Xisravi xaqanimiz.

Köz yaruqı, jān tilāgi ul safāyi jānu dil,
Bardī ersā boldi mujarrax uşbu xasta jānimiz.

Örtägäy erdi bu ahu oti falakniñ şam'ini,
Dam-badam saçmasa bu diydai giryānimiz.

Sāyai lutfu ināyat kimdin osunğay kişi,
Çunki ğāyib boldi közdin sāyai Yazdānimiz.

Sansiz ehsān qilğuçi ul ma'dani lutfu karam,
Şāhimizdin azrīmibiz qayda bolğay sānimiz.

Xuş edi ul hālkim, biz dardi sözün sözläsäk,
Lutf etib aytur edi biz dardlari darmānimiz.

Otğa etsäk daftaru devāni emäsdür ajab,
Çun iyāsiz qaldı abtar daftaru devānimiz.

Xāri hasrat sançilib ketmäs koñöldin bir nafas,
Tā nazardin boldi ğāyib ul guli xandānimiz.

Dardi hijrāni anıñtāk qıldı bizlärni zaif,
Ah çekāmgā taqı yoqdur du dam imkānimiz.

Barimiz banda edük, ortada özi şāh edi,
Hāli xuş erdi, barça hālidin āğāh edi.

Keçdi ersā gulistāni saltanatdın ul javān,
Boldi xāristān bikin barça közinā bu jahān.

Yaz faslidā gulistān gullāri solmas edi,
Uşbu fasl icrā ne yandın boldi bu gulğā xazān.

Qoy birlä böri anıñ davrida qardaş erdilar,
Çun anıñ adli edi sahrānişinlārgā şobān.

Adli birlä xalqı ālam pāsini tutmaq uçun,
Surat ilā şāh ediyü ma'nā birlä pāsban.

Emdidān soñ xalq tapğaymu āmānlıq ne'matın,
Adl ilā Şerāzni qılmış edi dārul amān.

Işlädi dārul adālat bergāli adl ilä dār,
Çun edi mazlumlar haqığa şāhi mehribān.

Şādmān umid diydāri bilān erdim vale,
Dardu ğam boldi nasibu bolmadim man şādmān.

Ahi ātaş bar elindin siynanıñ icrā jigār,
Otğa tuğan ul kabābedürki, bolsa xunçakān.

Keltürübdür uşbu şahzāda firāqı köz köra,
Madhi āliyğa qiyāmatnıñ tañidın yüz nişān.

Tiği hijrāni bilä xasta jigārlār pāradur,
Rahm aylab aytuñiz bu dardgä ne çāradur?

Köçdi ersä ul māhi manzar xuşjamāl,
Bar bolsun āftābi mulki tapmasun zamāl.

Xisravi sāhibqirān, sultāni a'zam – Şāhruh,
Kim oşanıñ zāti erür fayzi fayzi zuljamāl.

Baxt birlä taxt üzrā bolsun ul kişvaristān,
Tapdı andın mulku millat çun base husnu jamāl.

Ul şahanşāhkim eşikini yastanmaq bilä,
Keçä-kündüz māhu xurşid ayladı kasbi kamāl.

Āstāni izzatıñıñ tupraqığa etmädi,
Neçakim el biki yükürüb eldi jāsusi xayāl.

Şar' yolıda aliftäk rāstrav bolmaqına,
Dāl qadı qılmaqı erür namāz etkändä dāl.

Ul daraxti saltanat meva bār erür erdi base,
Yoq edi mundağ javānkim tapsa haddi e'tidāl.

Ne ajab gar bari ğam birlä kelsä şāh kim,
Māhi tābān boldi bu mātām ğamı birlä hilāl.

Kesdi āliy sarvnı tiği ajal nāgāh, vale,
Tañri kim bardur maqāmin saqlağan tāza nihāl.

Ey yaratğan yalğuzaq bu yaş butaqlıq davlatın,
Aylağıl dāim ziyāda izzatu ham hurmatın.

Ey bahādirlär, anıñ in'āmi āmin yād etiñ,
Nur bergän mehgä māhi tamamin yād etiñ.

Subhi davlattak anıñ anvāri yüzün sağıñib,
Ayşu işrat birlä keçgän subhu şāmin yād etiñ.

Kahrabātäk garçi sarğardı yüzün hajridin,
Siz mudām ul jur'adın yāqut kāmın yod etiñ.

Kāmi jānni zahri hijrān talx tutğan arada,
Şukri iltifāt ilä şirin kalāmın yād etiñ.

Gulistānu çimgän arasında gaşt aylasañız,
Kab yo tāvustak xurram, xirāmin yād etiñ.

Rozi qılğay haq adzina ravzai dārus salām,
Xastavu miskinlärä qılğan salāmın yād etiñ.

Çun erür şahzāda Abdullā özidin yodgār,
Tapmasañız özini qāyim maqāmın yād etiñ.

Aşnuğı şahzādavu şahlarni atarğan ara,
Ādil İbrāhim Sultānni nāmin yād etiñ.

Temañız Iskandur Qaysar bilä Dārā sözin,
Butında keçgän şāh axşāmın yād etiñ.

Kulla urğan gunbadı aflāku yulduzlar bilän,
Laşkari xaylu haşam turlu hayāmin yād etiñ.

Siffai hijrā icrā tiği ābdārini çekib,
Jumla duşmanlardın ālgän intiqāmın yād etiñ.

Yād etiñ lutfu karamniñ kāni ul şahzādani,
Pādşāhi ālam erkān barçadın āzādani.

Bundalardın çun judā tüşdi esä ul pādşāh,
Dudi āh ilä falakniñ qiymasın aylañ siyāh.

Qayda bolğay hāli ul şahzādai ālijanāb,

Kim çekärdi royi rāyidin xijālat mehru māh.

Asru šarmanda bolur erdi bu xirgāhi falak,
Tavi aylab teksä erdi gāh-gāhi bārgāh.

Qanī ul sultāni xušraftāri širingä teb,
Qanī yāš ičrä mardum diyda qilur mardumšināh.

Šahzāda hasratu dardi firāqidin bu kun,
Por bolmay bas alif qad yañliğ javān boldi dutāh.

Arqa gar sinsä bar ğamdin emdi ne ajab,
Čun közumizgä körünmäs boldi ul pušti panāh.

Yoq turur laškar bašarğan baš bu dam ne fāyda,
Garči bardur yüz tuman miñ laškuru xayli sipāh.

Razmgāhu bazmgāh anıñ bilän gulzār edi,
Emdi xāristān bolubtur razmgāhu bazmgāh.

Bilmädük erdi anıñ tapğunda bolub qadrini,
Uzri taqsirāt üçün emdi bolalim xāki rāh.

Kimdin emdi umsun alim sāyai zaxmatni biz,
Xastalardin čun yıraq tüšdi oşul zilli ilāh.

Dāimā tüšgäy öziniñ uzri zaxmat sāyasi,
Anbiyāvu avliyāniñ bolğay ul hamsāyasi.

Yā ilāhi, lutfi xāsiñni öziñgä yār qil,
Jannati firdavs içindä özini gilzār qil.

Gulistāni joybār ičrä čun ukrāngan edi,
Manzilin jannati adan tahtihal anhār qil.

Ātaşi hijrān bilä tutmay oşanı taşnalab,
Havzi kavsardin šarābu sāqiysin abrār qil.

Yaxşilarni yaxşı körüb asru xuš asār edi,
San anı yaxşı asrab mahrami asrār qil.

Bahri vahdat ičräki gavharlariñdin, ey karim,
Ruhi pakiñga öziniñ dam-badam iysār qil.

Xastavu miskanlara ğamxār erdi dāim,
Emdi anlarniņ duāsin munisu ğamxār qil.

Ravzai rizvān qilib dāim ošanīņ qabrīni,
Jur'aini lutf etib, öziņġä yāri ğār qil.

Ne tariqa mundakīm surur taqī salar edi,
Yuz ošanča anda özin sarvaru salār qil.

Yāš butaqiņġa ošanīņ yāšlar saniča yāš,
Rozi aylab davlatu izzatda barxurdār qil.

Mustajāb aylab Hāfizniņ duāsin, ey karim,
Rahmatiņda bir uluš sansan, javri jahānu rahim.